

Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme*

*An Evaluation of the Theses on Social Studies Education in Turkey*Mustafa ŞAHİN¹, Derya GÖĞEBAKAN YILDIZ² & Ruşen DUMAN³

Özet: Çalışmanın amacı, Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili olarak hazırlanmış olan tezlerin 1990’dan günümüze kadar farklı kriterlere göre nasıl bir dağılım gösterdiğini ifade etmektir. Çalışmanın sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanmış olan tezleri çeşitli açılardan inceleyerek, bu alanda yapılan tezlerin genel çerçevesini görmek bakımından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada betimsel yöntem kullanılmıştır. Bu çerçevede doküman incelemesi yapılan bu çalışmada (1) dokümanlara ulaşma, (2) orijinalliğin kontrol edilmesi, (3) dokümanların anlaşılması, (4) verinin analiz edilmesi ve (5) verinin kullanılması şeklinde belli başlı beş aşama izlenmiştir. Araştırmanın problem cümlesi “Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili yapılmış tezler bazı ölçütlere göre nasıl bir dağılım göstermektedir” şeklinde belirlenmiştir. Buna bağlı olarak alt problemler ise sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili yapılmış tezlerde; a) yıllarına göre, b) yapıldığı üniversitelere göre, c) YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde okuyucuya açık olup olmamalarına göre, d) araştırma temaları ve bu temaların yıllara göre nasıl bir dağılım gösterdiği şeklinde dizayn edilmiştir.

Yapılan çalışmalarda sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan ilk tezin 1990 yılında olduğu görülmekle beraber, daha sonraki yıllarda bu sayının artarak günümüze 550 yüksek lisans tezi ve 62 doktora tezi şeklinde ulaştığı belirlenmiştir. 20 yıllık araştırma sürecinde tez sayılarının 2006 yılıyla beraber hızla artış gösterdiği ve hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinin en çok 2007 yılında hazırlandığı saptanmıştır. Üniversitelere göre yapılan incelemede, hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinin en çok Gazi Üniversitesi’nde hazırlandığı görülmüştür. Tezlerin toplam sayısı incelendiğinde yüksek lisans tez sayısının doktora tez sayısından yaklaşık olarak 9 kat fazla olduğu görülmüştür. Tezlerin izinli ve izinsiz olma durumlarına göre yapılan incelemede hem yüksek lisans, hem de doktora tezlerinde izinlilerin daha fazla olduğu görülmekle birlikte, bunların büyük çoğunluğunun 2006 yılı ve sonrasında olduğu saptanmıştır. Tezlerin tema dağılımına bakıldığında, yüksek lisans tezlerinde en çok eğitim programı temasının, doktora tezlerinde ise en çok öğretim yöntem ve teknikleri temasının çalışıldığı gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: sosyal bilgiler eğitimi, yüksek lisans tezleri, doktora tezleri

* Bu çalışma 7-9 Ekim 2009 tarihlerinde Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü ile Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen Dördüncü Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi’ne bildiri olarak sunulmuş, veriler güncellenerek yeniden yazılmıştır.

¹ Yrd.Doç.Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, mustafa.sahin@deu.edu.tr

² Ege Üniversitesi, dgogebakan@yahoo.com

³ Dokuz Eylül Üniversitesi, rusenduman@hotmail.com

Extended Abstract

The aim of the study is to show how the theses prepared in the field of social studies education in Turkey have been distributed according to different criteria from 1990 to the present. Examining the prepared theses in the field of social studies in terms of various aspects, this research is thought to be beneficial in view the overall framework of the theses prepared on this subject.

Descriptive method was used in this study. In this context, during the document analysis process, five major steps were followed as (1) access to documents, (2) checking originality, (3) understanding the documents, (4) analyzing the data, and (5) using the data. The research statement has been determined as “How the theses on the social studies education field in Turkey show distribution according to different criteria like the dates, the universities, and the research topics.” Accordingly, in the theses prepared on the field of social studies, the sub-problems have been designed according to a) the dates, b) the universities, c) their status of being open to the reader in National Theses Database d) the research topics and how these topics are distributed according to the years.

In the studies made, it has been observed that the first thesis prepared in the field of social studies was in 1990, and it has been found out that the number of the theses in the field has reached to 550 master theses and 62 doctoral dissertations to date. In the process of 20-year research, the number of theses increased rapidly by 2006, and both master and doctoral dissertations were mostly prepared in 2007. In the examination made according to the universities, both master theses and doctoral dissertations were most prepared at the Gazi University. When the total number of theses is examined, the number of master theses was observed to be approximately 9 times more than doctoral dissertation. In a study made according to theses' status of being open to the reader or not, the majority of doctoral dissertations and master theses are seen to be open to the reader, a great many of them are found to belong to 2006 and after. When the distribution of theses' topics is examined, it is found that, in the master theses and doctoral dissertations respectively curriculum and instructional methods were studied mostly.

Keywords: *Social Studies Education, Master Theses, PhD Dissertations*

Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme

Sosyal yaşama uyum, hayat boyu devam eden bir süreçtir. Bu süreç, bireyin hem sosyal bir varlık olabilmesini, hem de toplumun sürekliliğini sağlamaktadır. Sosyalleşme ile bireyler temel davranış yollarını öğrenmekte, belli idealler edinmekte ve toplumsal değerleri kazanmaktadırlar (Ozankaya, 2007). Eğitim sisteminde öğrencileri bu amaca ulaştırmada, onlara ilk temel bilgileri kazandırmak için, ilköğretim okulları programına öncelikle hayat bilgisi, ardından da sosyal bilgiler dersleri konmuştur. Sosyal bilgiler dersi, bireyin yaşamında karşısına çıkacak olan çeşitli sorulara en uygun cevabı verebilmesi için bireyi hayata hazırlamayı, ona hayatın içinden olaylarla bu olaylardan nasıl ders alması gerektiğini, hatırlatır ve öğretir (Sözer, 2009).

Sosyal bilgiler eğitiminin dünyada ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, bu alandaki çalışmalar ve eğitim etkinlikleri oldukça eskilere

dayanmaktadır. ABD’de Ulusal Eğitim Konseyi 1892 yılında, ülkede “ulusal toplum” anlayışını oluşturmak üzere tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularından oluşan bir tür sosyal bilgiler dersi içeriğinin okutulmasını kararlaştırmış ve böyle bir dersin öğretimi başlatılmıştır. Bununla birlikte, Sosyal bilgiler terimi ABD’de ilk kez 1916 yılında kullanılmaya başlanmıştır. 1960’lara kadar ağırlıklı olarak tarih ve coğrafya konuları çerçevesinde okutulan sosyal bilgiler derslerinin içeriği 1960’lardan sonra sosyoloji, ekonomi, siyaset bilimi ve sosyal psikolojiye de kapsayacak hale getirilmiştir (Hamilton, 1998; Klibeard, 2002; Spring, 2005). Sosyal bilgiler derslerinin Türkiye’deki gelişimi ise çok daha yenidir. Sosyal bilgiler müfredatları değişerek ve gelişerek günümüze gelmiştir. 1968 ilköğretim müfredatında sosyal bilgiler adını alan bu ders önceleri tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi adıyla okutulmaktaydı. 1998 ve 2005 yıllarında yapılan müfredat değişiklikleriyle sosyal bilgiler dersleri dünyadaki örnekleriyle daha benzeşir hale gelmeye başlamıştır (Öztürk, 2006; Safran, 2008).

Sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili akademik çalışmaların gelişimi Türkiye’de oldukça yenidir. Yaklaşık 20 yıllık gelişimi bulunan sosyal bilgiler eğitimi araştırmalarının değerlendirmesiyle ilgili çalışmalar çok sınırlıdır. Oruç ve Ulusoy (2008) tarafından yapılan araştırmada 2000-2007 yılları arasında Türkiye’de sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılmış olan tezlerden rastgele 100 adedi seçilmiş ve tezlerin konu dağılımlarına ilişkin yüzdeler oranlar verilmiştir. Söz konusu araştırmada yeterli bulgu verilmemiştir. Geçit (2010) yaptığı araştırmada 2000-2010 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan akademik çalışmaları belirlemiş ve farklı açılardan değerlendirmiştir. Tarman ve Acun (2010) tarafından yapılan çalışmada ise sosyal bilgiler eğitimi alanındaki yeni hareketin Türkiye’deki sosyal bilgiler eğitiminin geliştirilmesine yapacağı katkılar ile ABD’deki yeni hareketin deneyimleri analiz edilmiştir. Tarman, Acun ve Yüksel (2010) çalışmalarında Türkiye’deki sosyal bilgiler alanında yapılmış lisansüstü tezlerin, sosyal bilgiler eğitimine ve birbirlerine olan etkisini ve katkısını ele almışlardır. Geçit ve Kartal (2010)’ın çalışmalarında 2000-2010 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında yayınlanan yazılar ve kongre bildirileri konu alanlarına göre ana hatlarıyla sınıflandırılmıştır. Arık (2009) ve Apaydın (2009)’ın çalışmaları da eğitim bilimleri ve fizik eğitimi alanında benzer nitelikli araştırmalardandır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, 1990-2010 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili yapılmış tezlerin nasıl bir dağılım gösterdiğinin incelenmesidir. Araştırmanın problem cümlesi “Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili yapılmış tezlerin bazı ölçütlere göre

nasıl bir dağılım gösterdiği” şeklinde belirlenmiştir. Araştırmada yanıtı aranan sorular şunlardır: sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili yapılmış tezler; a) yıllarına, b) yapıldığı üniversitelere, c) YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde okuyucuya açık olup olmamalarına, d) hangi yıllarda hangi temaların daha çok çalışıldığına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Uzun yıllardır okutulmakta olan sosyal bilgiler dersleriyle ilgili araştırmaların geçmişi ağırlıklı olarak 1990’lara dayanmaktadır. Aradan geçen 20 yıllık sürede sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili hazırlanmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin durumu merak konusu olmuş ve araştırılmak istenmiştir. Yapılan incelemelerde konuya ilişkin yeterli çalışma yapılmadığı görülmüştür. Araştırmanın sosyal bilgiler eğitiminin genel çerçevesini görmek bakımından yararlı olacağı umulmaktadır.

Yöntem

Doküman incelemesi yapılan bu araştırmada belli başlı beş aşama izlenmiştir: (1) Dokümanlara ulaşma, (2) orijinalliğin kontrol edilmesi, (3) dokümanların anlaşılması, (4) verinin analiz edilmesi ve (5) verinin kullanılması. Tez dokümanlarından elde edilen verilerin analizinde, betimleme amacıyla frekans tablolarından yararlanılmıştır. Ayrıca son araştırma sorusu için tematik bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması, bulguların yorumlanması aşamalarını kapsayan betimsel analiz tekniği kullanılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Araştırmanın ilk aşamasında YÖK ana sayfasından ulaşılan Ulusal Tez Merkezi’ndeki ayrıntılı tarama seçeneğiyle “sosyal bilgiler” “vatandaşlık” ve “insan hakları” anahtar kelimelerinde geçen tezlere ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler anahtar kelimesiyle yapılan aramada 550 yüksek lisans ve 62 doktora tezine ulaşılmıştır.⁴ Bu tezler içinden konusu “eğitim-öğretim” alanına girenler ele alınmış ve bunların “sosyal bilgiler dersi” ile ilgili olanları incelenmiştir. Ardından her biri ayrı olmak üzere “vatandaşlık” ve “insan hakları” anahtar kelimeleriyle tarama yapılmıştır. Vatandaşlık anahtar kelimesi ve eğitim öğretim konu sınırlaması ile yapılan taramada 57 yüksek lisans ve 4 doktora olmak üzere toplam 61 teze ulaşılmıştır. İnsan hakları anahtar kelimesi ve eğitim öğretim konu sınırlamasıyla yapılan taramada ise, 43 yüksek lisans ve 4 doktora tezine ulaşılmıştır. Ardından araştırmanın sosyal bilgiler dersi çerçevesinde gerçekleşmesinden dolayı, “vatandaşlık ve insan hakları” konularını içeren tezler “sosyal bilgiler” dersi içeriği açısından yeniden değerlendirilmiş ve araştırma kapsamına giren tezler belirlenmeye çalışılmıştır. Söz konusu tezler son olarak sosyal bilgiler başlığı altında birleştirilerek “yüksek lisans ve doktora” sınıflaması yapılarak incelenmiştir. Yapılan bu incelemeler

⁴ Verilere ulaşılan son tarih 31.12.2010’dur.

sonunda araştırmaya toplam olarak 550 yüksek lisans tezi ve 62 doktora tezi konu edilmiştir.

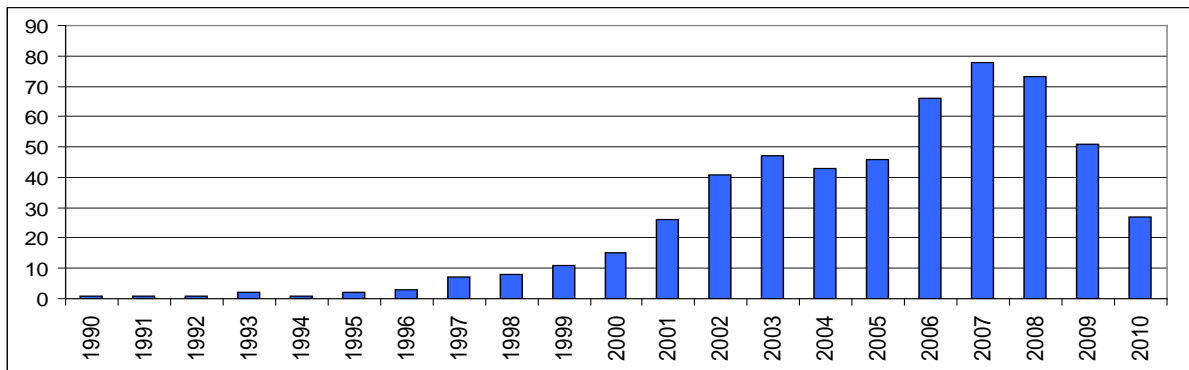
İzlenen aşamaların ardından “sosyal bilgiler dersi” alanına giren tezler listelenmiştir. Belirlenen tezler; yıllarına, yapıldığı üniversitelere, YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde okuyucuya açık olup olmamalarına göre sınıflandırılmış ve frekans tabloları oluşturulmuştur. Araştırmanın son alt amacını gerçekleştirmek amacıyla sözel içeriği tanımlayıcı temalar belirlenmiş ve bunlara ilişkin sayısal veriler kaydedilerek tabloleştirilmiştir. Bu aşamada ilk olarak tez doküman analizleri sırasında ulaşılan kodlar not edilmiştir. Ardından benzer kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Belirlenen temalar şu şekildedir: 1) Eğitim müfredatı, 2) öğretim yöntemleri, 3) öğretmen, müfettiş, öğrenci, veli çalışmaları, 4) öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı, 5) değer, beceri kazandırma, 6) ölçme, değerlendirme, 7) sosyal bilgiler eğitiminin sorunları, 8) genel ifadeler. Bu temalara giren tezler belirlenerek ilgili temalar altında sıralanmıştır. Temalarına göre sınıflandırılan bu tezlerin 20 yıllık süreç (1990-2010) içinde nasıl bir değişim gösterdiğini görmek amacıyla her bir tema altındaki tezler yıllarına göre sıralanmış ve gözlenen değişiklikler yorumlanmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular

Araştırmanın ilk alt problemi “sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili yapılmış tezlerde yıllarına göre nasıl bir dağılım görülmektedir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin bulgular iki grafik halinde verilmiştir. Grafik 1’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan yüksek lisans tezlerinin yıllara göre dağılımları görülmektedir.

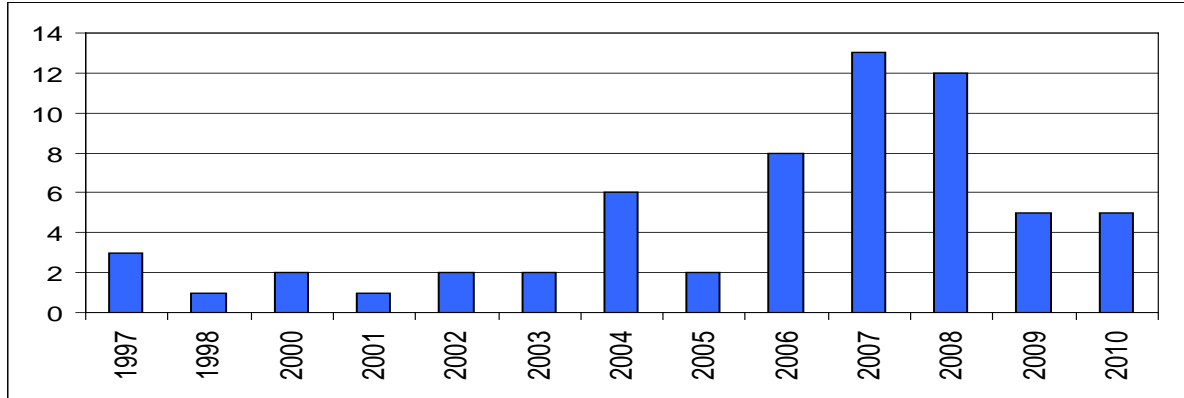
Grafik 1 Yüksek Lisans Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

Sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili ilk yüksek lisans tezi 1990 yılına aittir. 1997 yılına kadar sınırlı sayıda tezin yapıldığı görülmektedir. 1997 yılıyla birlikte tez sayılarında önemli

artışlar gözlenmiş, 2007 yılında bu sayı yetmiş sekiz olarak belirlenmiştir. İzleyen yıllarda tez sayıları 2008 yılında yetmiş üç, 2009 yılında elli bir ve 2010 yılında yirmi yedi olmak üzere 1990'dan 2010 sonuna kadar toplam 550 yüksek lisans tezi ulusal tez merkezinde yayımlanmıştır. Grafik 2'de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan doktora tezlerinin yıllara göre dağılımları sunulmuştur.

Grafik 2 Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

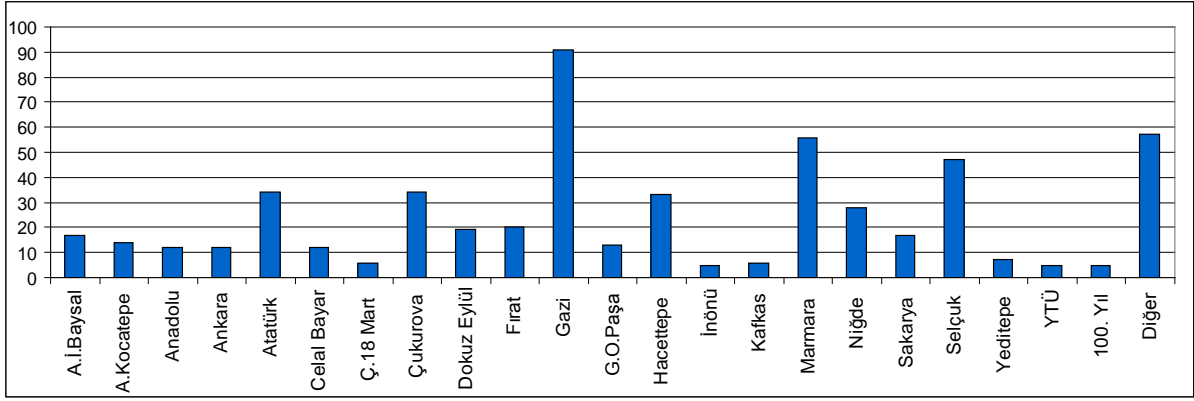

Sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan doktora tezleri yıllara göre incelendiğinde; 1997 yılında üç, izleyen yıllarda 2006'ya kadar her yıl bir ya da iki doktora tezi yayımlandığı görülmektedir. 2006 yılıyla birlikte yayınlanan tez sayılarında önemli artışların olduğu yüksek lisans tezlerine benzer olarak en fazla doktora tezi yayınlanan yılların 2007 ve 2008 olduğu anlaşılmaktadır. 2005 ilköğretim programlarıyla ilgili uygulamalar bu çalışmalara ilham kaynağı olduğu düşünülebilir. 2005 sosyal bilgiler programına dair merak edilen çok sayıdaki araştırma sorusuna bu tezlerde cevap bulunmaya çalışılmıştır. 2009 ve 2010 yıllarında tez sayılarında düşmeler görülmüştür. Sosyal bilgiler programı ile ilgili çalışmalarda doygunluk sağlanması ya da tezlerin bürokratik işlerden dolayı Ulusal Tez Merkezine ulaşılamaması nedeniyle bu yıllarda tez sayılarında bir azalma tespit edilmiştir. Dalgalanmaların olduğu 1997-2010 yılları arasında toplam 62 doktora tezi ulusal tez merkezinde yayımlanmıştır.

Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular

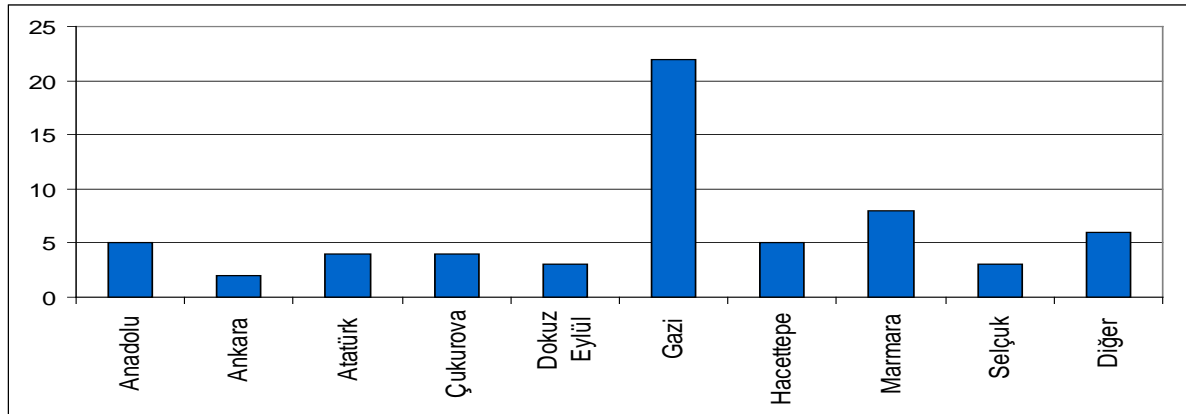
Araştırmanın ikinci alt problemi “sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili yapılmış tezlerde yapıldığı üniversitelere göre nasıl bir dağılım görülmektedir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme yönelik elde edilen bulgular iki grafikte verilmiştir. Grafik 3'te sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan yüksek lisans tezlerinin üniversitelere göre dağılımları sunulmuştur.

Grafik 3 Yüksek Lisans Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

Grafik 3 incelendiğinde 1990'dan günümüze toplam 51 üniversitede yüksek lisans tezi sonuçlandırıldığı gözlenmektedir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış 550 yüksek lisans tezinden 91'inin sonuçlandırıldığı Gazi Üniversitesi, hazırlanan tez sayısı ile Türkiye üniversiteleri içinde sosyal bilgiler alanında hazırlanan yüksek lisans tezleri arasında birinci sırada yer almaktadır. Gazi Üniversitesi'ni Marmara (56), Selçuk (47), Atatürk ve Çukurova (34), Hacettepe (33), ve Niğde (28) üniversiteleri izlemektedir. "Diğer" kolonundaki üniversitelerde toplam 57 yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.⁵ Gazi Üniversitesi tezlerin yoğunluğu açısından, Niğde Üniversitesi ise yeni kurulan bir üniversite olmasına karşın, üretilen tez sayıları bakımından diğer eski ve köklü üniversitelerle yarışması açısından oldukça dikkat çekicidir. Grafik 4'te sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan doktora tezlerinin yıllara göre dağılımları sunulmuştur.

Grafik 4 Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

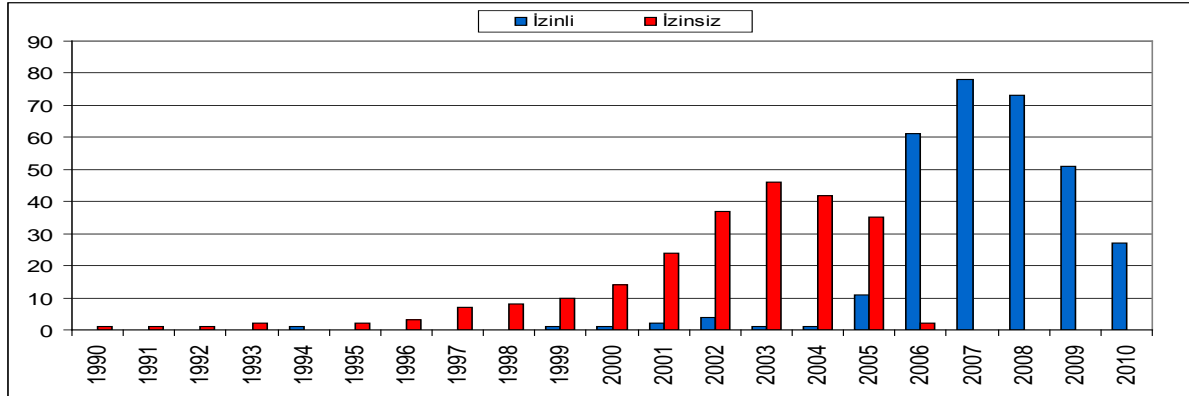
⁵ Adnan Menderes (4), Başkent (1), Balıkesir (3), Beykent (1), Dicle (2) Dumlupınar (3), Ege (1), Erciyes (3), Erzincan (2), Gaziantep (2), Harp Okulu Komutanlığı (1), Harran (1) İstanbul (1), KTÜ (4), Kocaeli (1), Koç (1), Mehmet Akif Ersoy (1), Mersin (1), Mimar Sinan (1), Muğla (2), Mustafa Kemal, (3), ODTÜ (2), Ondokuz Mayıs (3), Osmangazi (2), Pamukkale (2), Rize (1), Trakya (2),Uludağ (2), Zonguldak Karaelmas (4) olmak üzere toplam 57 tez.

Grafik 4 incelendiğinde 1997’den günümüze toplam 15 farklı üniversitede doktora tezinin sonuçlandırıldığı gözlenmiştir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış 62 doktora tezinin 22’sinin sonuçlandırıldığı Gazi Üniversitesi, hazırlanan tez sayısı ile Türkiye üniversiteleri içinde sosyal bilgiler alanında hazırlanan doktora tezleri arasında birinci sırada yer almaktadır. Gazi Üniversitesini Marmara (8), Hacettepe ve Anadolu (5), Atatürk (4), Çukurova (4), Dokuz Eylül (3), Selçuk (3) ve Ankara (2) üniversiteleri izlemektedir. “Diğer” kolonundaki üniversitelerde toplam 6 doktora tezi hazırlanmıştır.⁶

Tezlerin Okuyucuya Açık Olup Olmamasıyla İle İlgili Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili yapılmış tezlerin YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde okuyucuya açık olup olmamalarına göre nasıl bir dağılım görülmektedir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme yönelik elde edilen bulgular iki grafikte verilmiştir. Grafik 5’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan yüksek lisans tezlerinin YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde okuyucuya açık olup olmamalarına göre dağılımları sunulmuştur.

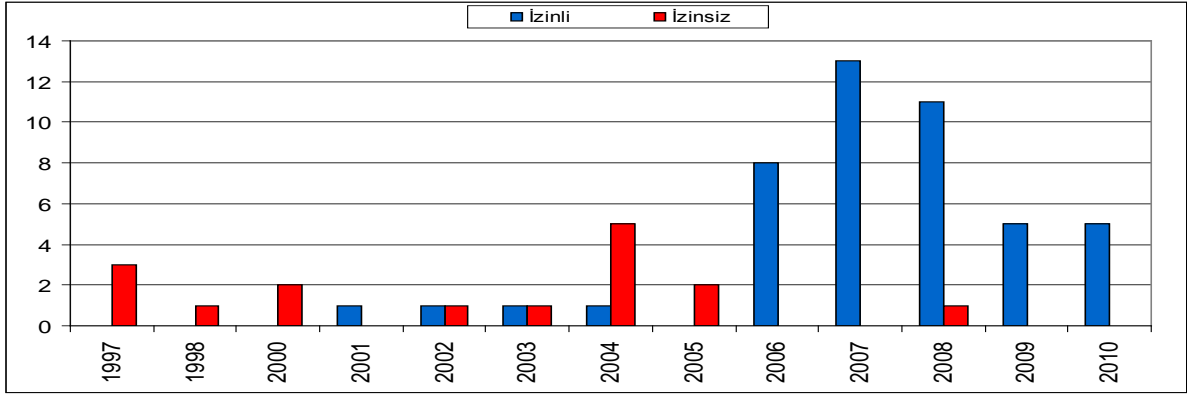
Grafik 5 Yüksek Lisans Tezlerinin Okuyucuya Açık Olup Olmamasına Göre Dağılımı

Grafik 5’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin izin durumuna bakıldığında izinli tezlerin sayısının 315, izinsiz olanların 235 adet olduğu görülür. Grafik 6’da sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan doktora tezlerinin YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde okuyucuya açık olup olmamalarına göre dağılımları sunulmuştur.

⁶ Abant İzzet Baysal (1), Fırat (1), İTÜ (1), İstanbul (1), Mersin (1), Uludağ (1) olmak üzere toplam 6 tez.

Grafik 6 Doktora Tezlerinin Okuyucuya Açık Olup Olmamlarına Göre Dağılımı

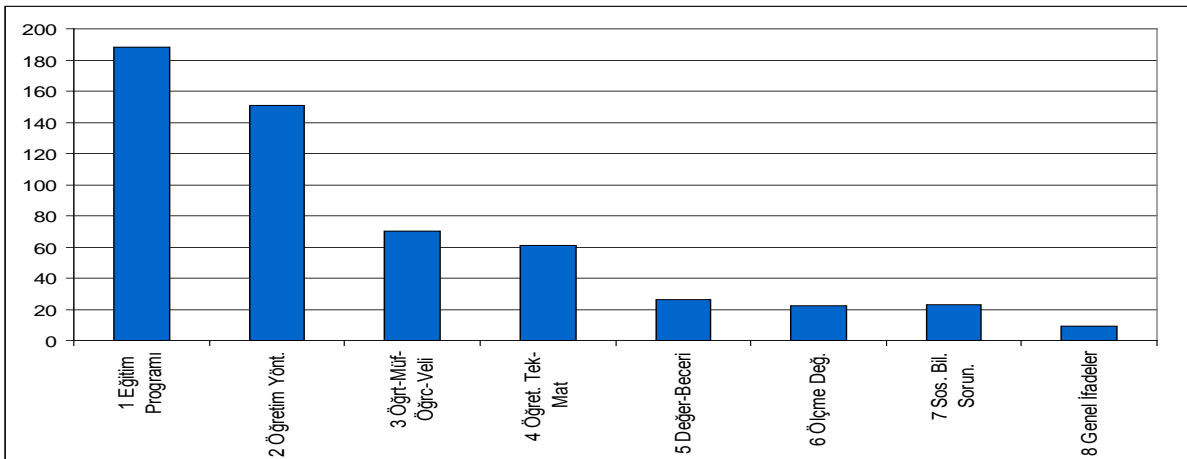

Grafik 6’da sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin izin durumuna bakıldığında, tezlerin sayısal çoğunluğunun izinli tezlerde yoğunlaştığı gözlenmiştir. Buna göre izinli tezlerin sayısı 46, izinsiz tezlerin sayısı ise 16’dır. Genel olarak bakıldığında 2006 yılıyla birlikte hemen hemen tüm tezlerin izinli olduğu görülmektedir. Bu durum 2006 yılıyla birlikte tüm tezleri elektronik olarak alması ve okuyucuya açık olma ile ilgili izni tez teslimiyle birlikte almasının etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Bazı araştırmacılar tezlerini farklı bilimsel ortamlarda yayımlamak için okuyucuya açıklığı erteleyebilmektedir 2008 itibariyle okuyucuya açık olmayan doktora tezinin nedeni böyle bir düşünce olabilir.

Hangi Yıllarda Hangi Temaların Daha Çok Çalışıldığı İle İlgili Bulgular

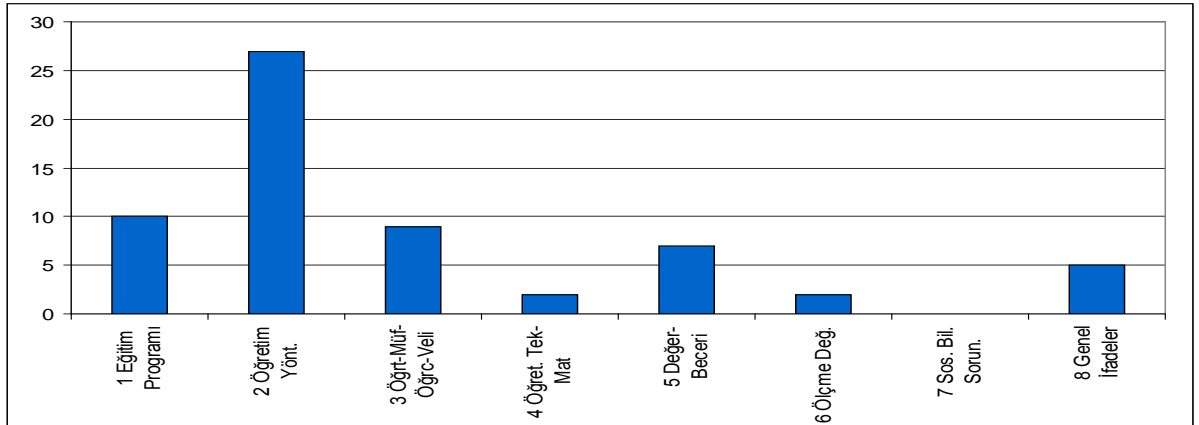
Araştırmanın dördüncü alt problemi “sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili yapılmış tezlerin araştırma temaları ile hangi yıllarda hangi temaların daha çok çalışıldığı görülmektedir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme yönelik elde edilen bulgular iki grafikte verilmiştir. Grafik 7’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan yüksek lisans tezlerinin temalarına göre dağılımları sunulmuştur.

Grafik 7 Yüksek Lisans Tezlerinin Tema Dağılımı

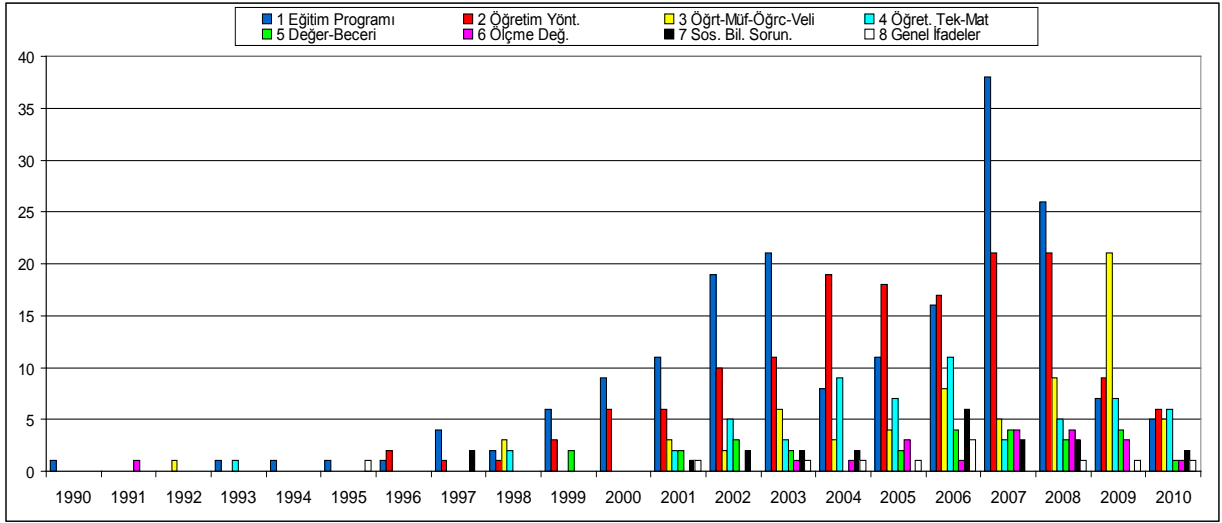
Grafik 7'ye göre sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan yüksek lisans tez temalarına bakıldığında, tezlerde 188 sayı ile en çok eğitim programı temasında çalışıldığı görülmüştür. Bunu 151 sayıya sahip öğretim yöntemleri tema alan tezler izlemektedir. Bu sayıyı 70 ile öğretmenler, müfettişler, öğrenciler ve veliler teması üzerine hazırlanmış tezler ve 61 ile öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı teması üzerine hazırlanmış tezler izlemektedir. Değer ve beceri kazanımına yönelik hazırlanan tez sayısı 26 ve sosyal bilgiler eğitiminin sorunlarına ilişkin hazırlanmış tez sayısı ise 23 olarak belirlenmiştir. Bu temaları toplam 22 tezin araştırma konusu olan ölçme-değerlendirme teması izlerken, tez başlıklarının genel ifadelerle oluşturulduğu tezlerin sayısı dokuz olarak belirlenmiştir. Grafik 8'de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan doktora tezlerinin temalarına göre dağılımları sunulmuştur.

Grafik 8 Doktora Tezlerinin Tema Dağılımı

Buna göre 27 teze en çok öğretim yöntemleri temasında çalışıldığı görülmektedir. Bunu 10 teze ile eğitim programı teması, 9 teze ile öğretmenler, müfettişler, öğrenciler ve veliler teması, 7 teze ile değer ve beceri kazandırma teması üzerine hazırlanmış tezler izlemektedir. Genel ifadeler başlığı altında, tez başlıklarının genel ifadelerle oluşturulduğu tezlerin sayısı da 5 olarak belirlenmiştir. Bu tezleri 2'şer teze ile öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı ve ölçme değerlendirme temaları izlemiştir. Ancak doktora tezleri temalarına bakıldığında, sosyal bilgiler eğitiminin sorunlarını konu alan tezlere rastlanmamıştır. Grafik 9'da sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan yüksek lisans tez temalarının yıllara göre dağılımları sunulmuştur.

Grafik 9 Yüksek Lisans Tez Temalarının Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 9’da sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan yüksek lisans tez temalarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, ilk tezin 1990 yılında yapıldığı ve eğitim programı teması içinde yer aldığı belirlenmiştir. Bu tezin sosyal bilgiler ders hedeflerinin gerçekleştirilmesi konusu üzerine yapıldığı görülmektedir.

Bunu 1991 yılında ölçme ve değerlendirme üzerine, 1992 yılında sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders hedeflerine ilişkin algıları üzerine hazırlanmış olan birer tez izlemiştir. 1993 yılında biri eğitim programı teması içinde yer alan ders hedeflerinin öğretmen algılarına göre değerlendirilmesi üzerine, diğeri ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknoloji kullanım yeterlilikleri konusunda olmak üzere toplam iki adet tez hazırlandığı görülmüştür. 1994 yılında hazırlanan bir adet tezin sosyal bilgiler programının öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi konusu üzerine yapıldığı görülmüştür. 1995 yılında toplam iki tez hazırlanmıştır. Bu tezlerden birinin eğitim programları teması içinde yer alan sosyal bilgiler programının öğretmen ve müfettiş görüşlerine göre değerlendirilmesi konu başlığında, diğerinin ise genel ifadeler kapsamında olduğu belirlenmiştir. 1996 yılına bakıldığında, sosyal bilgiler programının niteliğinin incelendiği bir tez, öğretim yöntem ve teknikleri temasında yer alan problem çözme ve eğitsel oyunların öğrencilerin erişim ve duyuşsal özelliklerine olan etkilerinin konu alındığı iki tez olmak üzere toplam üç tez hazırlandığı görülmüştür. 1997 yılında hazırlanan yedi tezdten dördünün sosyal bilgiler dersi program ve amaçlarının değerlendirilmesi, birinin karma yöntemin akademik başarı üzerine etkisi ve ikisinin de sosyal bilgiler öğretiminin sorunları konu başlıkları altında yer aldığı görülmüştür.

1998'de eğitim programları temalı iki, öğretim yöntem teknikleri temalı bir, öğretmen, müfettiş, öğrenci ve veli temalı üç, öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı temalı iki olmak üzere, toplam sekiz tez hazırlanmıştır. Bu yıl içinde öğretmen yeterlilik ve algıları en çok çalışılan konu olarak ön plana çıkmıştır. 1999 yılında ise tez sayısı artmakla beraber çalışılan konu sayısı azalmıştır. Bu yıl içinde altı kez eğitim programları teması, üç kez öğretim yöntem ve teknikleri teması, iki kez değer ve beceri kazandırma teması tezlere konu edilmiş ve toplam 11 tez hazırlanmıştır. Eğitim programı teması altında ders kitapları inceleme ve program değerlendirme konulu tezler, yöntem ve teknikler temasında ise kubaşık öğrenme, yaratıcı drama ve soru cevap yöntemini ele alan tezler ön plandayken; sosyal bilgiler dersinin öğretiminde düşünme becerisi gibi beceri kazandırma etkinliklerinin de tezlere konu olduğu görülmüştür.

2000 yılında ise sadece iki konu üzerinde çalışılmış ve toplam hazırlanan tez sayısı 15 olarak belirlenmiştir. Bu tezlerin dokuzu eğitim programları temasında, altısı ise öğretim yöntem ve teknikleri temasında hazırlanmıştır. Eğitim programları temasına bakıldığında, daha çok amaçlara ulaşma ve kitap değerlendirme gibi konuların ağırlıklı olarak çalışıldığı görülmüştür. Öğretim yöntem ve teknikleri teması altında, hikaye anlatım yönteminin ele alındığı bir tezin dışında kalan beş tezin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan yöntemlere ilişkin karşılaştırmalar ve genel değerlendirmeler çatısı altında yer aldığı belirlenmiştir.

2001 yılında, eğitim programları teması 11, öğretim yöntem ve teknikleri teması altı, öğretmen, müfettiş, öğrenci ve veli teması üç, öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı teması iki, değer ve beceri kazandırma teması iki, sosyal bilgiler öğretiminin sorunları teması bir kez çalışılmış, başlığı genel ifadeli tezler arasına giren bir adet tez belirlenmiştir. Bu yılda toplam 26 tez hazırlanmıştır. 2001 yılında en çok çalışılan iki temadan birincisinin eğitim programları, ikincisinin ise öğretim yöntem ve teknikleri olduğu belirlenmiştir. Eğitim programları başlığı altında sosyal bilgiler programının tarihsel gelişimi ve program, plan, ders işlenişine yönelik müfettiş, öğretmen ve öğrenci görüşleri ele alınmıştır. Öğretim yöntem ve teknikleri teması kapsamında öğrenme stratejileri, işbirlikli öğrenme, drama ve problem çözme yöntemlerinin konu alındığı tezler ön plana çıkmıştır.

2002 yılında, eğitim programları teması 19, öğretim yöntem ve teknikleri teması 10, öğretmen, müfettiş, öğrenci ve veli teması iki, öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı teması beş, değer ve beceri kazandırma teması üç, sosyal bilgiler öğretiminin sorunları teması iki kez tezlere konu edilmekle beraber, bu yıl içinde toplam 41 tez hazırlanmıştır. Eğitim programları teması altında sosyal bilgiler programının öğeleri açısından incelenmesi yanında; Türkiye'deki sosyal bilgiler programının başka ülkelerdeki programlarla

karşılaştırılarak değerlendirilmesine yönelik hazırlanmış olan tezler göze çarpmaktadır. Bazı tezlerde ders kitapları ele alınmış ve kitapların ders amaçları ve içerik açısından değerlendirildiği görülmüştür. Bu yıl içinde vatandaşlık ve insan hakları konularının sosyal bilgiler programındaki yeri ve programda belirlenen amaçların gerçekleşme düzeylerinin ele alındığı tezler nicel olarak artış göstermiştir. Vatandaşlık ve insan hakları konuları ele alınmış ve öğrencilerdeki demokratik tutum geliştirme düzeyleri incelenmiştir. Ayrıca geçmişten günümüze sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi ve belli dönemlere ait programların karşılaştırmasının yapıldığı tezler de hazırlanmıştır. Öğretim yöntem ve teknikleri temasına bakıldığında hazırlanan tezlerin öğrenme stratejileri, anlamlı öğrenme, işbirliğine dayalı öğrenme, çoklu zekâ, problem çözme gibi yöntemler üzerine olduğu görülmüştür. Bu yıl içinde hazırlanan öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı temasına dâhil edilen tezlerde öğretim materyali olarak bilgisayarın kullanıldığı çalışmalar ele alınmıştır. Değer ve beceri teması içindeki tezlerde ise; sosyal bilgiler dersinin meslek, sanat, tarih düşüncesi ve milli bilincin kazanımına etkisi incelenmiştir.

2003 yılında hazırlanan toplam tez sayısı 47 olmakla beraber; eğitim programları teması 21, öğretim yöntem ve teknikleri teması 11, öğretmen, müfettiş, öğrenci ve veli teması altı, öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı teması üç, değer ve beceri kazandırma teması iki, ölçme değerlendirme teması bir, sosyal bilgiler öğretiminin sorunları teması iki kez çalışılmıştır. Bir adet de başlığı genel ifadeli tezler arasına giren tez görülmüştür. Bu yıl içindeki tezlere bakıldığında, tezlerin en çok eğitim programı ve öğretim yöntem ve teknikleri teması altında yoğunlaştığı görülmüştür. Eğitim programı teması altında ders kitaplarının sosyal bilgiler programının hedefleri açısından tezlere konu olmasının yanı sıra; tezlerde kitapların müfettiş, öğretmen ve öğrenci görüşlerince incelendiği belirlenmiştir. Ayrıca programın ders hedefleri, içerik, öğretim etkinlikleri ve değerlendirme boyutları açısından ele alındığı tezler hazırlanmıştır. Tezler öğretim yöntem ve teknikleri teması altında incelendiğinde eğitici drama, öykü tabanlı öğrenme, tartışma, problem çözme, işbirlikli öğrenmenin ön planda olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sosyal bilgiler dersi içinde kullanılan farklı öğretim yöntem ve tekniklerin karşılaştırılması tezlere konu edilmiştir. Önceki yıllara bakıldığında, 2003 yılında hazırlanan tezlerde sosyal bilgiler öğretimi alanında ölçme ve değerlendirme boyutunun tezlere konu edilmeye başlandığı görülmüştür. Söz konusu tema altında hazırlanan bir tezde sosyal bilgiler öğretmenlerinin hazırladıkları yazılı sınav sorularının kapsam geçerliği ve taksonomik boyutu incelenmiştir.

2004 yılında, eğitim programları teması sekiz, öğretim yöntem ve teknikleri teması 19, öğretmen, müfettiş, öğrenci ve veli teması üç, öğretim teknolojileri ve materyal

kullanımı teması dokuz, ölçme değerlendirme teması bir, sosyal bilgiler öğretiminin sorunları teması iki kez çalışılmış olmakla beraber, bir adet de başlığı genel ifadeli tezler arasına giren tez görülmüş ve toplam 43 tezin hazırlandığı görülmüştür. Grafikte de görüldüğü gibi 2004 yılına kadar tezler en çok eğitim programı teması altında yoğunlaşmış ve bunu öğretim yöntem ve teknikleri teması izlemiştir. Ancak 2004 yılı ile birlikte bu durum değişmiş, bu kez öğretim yöntem ve teknikleri temasındaki tezlerde artış olmuş ve en çok tez hazırlanan tema olarak belirlenmiştir. Bunu izleyen eğitim programları temasında hazırlanan tez sayısında ise önceki yıllara kıyasla bir azalma olmuştur. Eğitim programı teması altında sosyal bilgiler ders hedeflerinin gerçekleştirme düzeyi, eğitim politikalarının sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarına yansımaları, sosyal bilgiler öğretiminin geçirdiği muhteva değişimi, farklı ülkelerdeki tarih, coğrafya ve vatandaşlık öğretiminin analizi ve bu ülkelerin Türkiye ile karşılaştırılması gibi hususlar tezlere konu edilmiştir. Öğretim yöntem ve teknikleri teması altında önceki yıllarda olduğu gibi işbirlikli öğrenme, çoklu zekâ, drama, problem çözme, soru-cevap yöntemlerinin yanı sıra, eğitsel oyunlar, örnek olay kullanımı ve oluşturma yaklaşımı temelinde tezler hazırlanmıştır. Aktif öğrenmenin sosyal bilgiler öğretimi alanındaki kullanılabilirliği üzerinde durulmuş ve sosyal bilgiler dersinde sözel bilgilerin kazandırılmasına yönelik yöntemler tezlere konu olmuştur. Bu yıl içinde en çok tez hazırlanan diğer bir tema öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı teması olmuştur. Bu alanda kavram haritası ve görsel materyallerin kullanımı, ders konusu ile ilgili hatıra, hikâye ve siyasetname kullanımı, tepegöz ve harita kullanımının yanında bilgisayar destekli öğretim konuları üzerine tezler hazırlanmıştır. Bu yıl içinde hazırlanmış tezlere bakıldığında değer ve beceri kazandırmaya yönelik herhangi bir tez hazırlanmadığı belirlenmiştir.

2005’de, eğitim programları teması 11, öğretim yöntem ve teknikleri teması 18, öğretmen, müfettiş, öğrenci ve veli teması dört, öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı teması yedi, değer ve beceri kazandırma teması iki, ölçme değerlendirme teması üç kez çalışılmış, bir adet de başlığı genel ifadeli tezler arasına giren tez görülmüştür. 2005 yılında toplam 46 tez hazırlanmıştır. Eğitim programları teması altında daha çok sosyal bilgiler ders kitaplarına ve programına yönelik tezler hazırlanmıştır. 2004 yılında olduğu gibi bu yılda da en çok öğretim yöntem ve teknikleri teması altında tez hazırlanmıştır. Çeşitli öğrenme yöntem ve stratejileri ele alınmıştır. Bunlardan drama, çoklu zeka, problem çözme stratejisi, çözümlenmeli öykü yöntemi, altı şapkalı düşünme tekniği, işbirliğine dayalı öğrenme, edebiyat temelli öğretim yöntemi, beyin temelli öğrenme ve yapılandırmacı öğrenme ilkelerine göre tezler hazırlanmıştır. Bu yöntem ve tekniklerin sosyal bilgiler dersine,

öğrenme ortamına, öğrenci akademik başarısı ve ders karşı tutumuna ilişkin etkisi incelenmiştir. Öğretmen, müfettiş, öğrenci ve veli teması altında ise öğrencilerin sosyal bilgiler dersinden beklentileri ve sosyal bilgiler dersine ilişkin öğretmen ve öğrenci algıları incelenmiştir. Öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı temasında ise sosyal bilgiler dersinde görsel materyaller, harita, grafik ve bilgisayar kullanımının öğrencilerin akademik başarı ve derse ilişkin tutumlarına etkisi araştırılmıştır. Belirlenen temalar ışığında incelenen tezlere bakıldığında 2005 yılı içinde sosyal bilgiler öğretiminin sorunlarına yönelik tez hazırlanmadığı belirlenmiştir.

2006 yılında, eğitim programları teması 16, öğretim yöntem ve teknikleri teması 17, öğretmen, müfettiş, öğrenci ve veli teması sekiz, öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı teması 11, değer ve beceri kazandırma teması dört, ölçme değerlendirme teması bir, sosyal bilgiler öğretiminin sorunları teması altı kez çalışılmış, üç adet de başlığı genel ifadeli tezler arasına giren tez görülmüştür. Buna göre 2006 yılında toplam 66 tez hazırlanmıştır. Eğitim programları temasındaki tezler daha çok 1998-2004 sosyal bilgiler programının karşılaştırılması konusunda yoğunlaşmıştır. Bunun yanı sıra program hedeflerini gerçekleştirme düzeyi, küreselleşmenin sosyal bilgiler programına yansımaları ve kavram kazanımları konulu tezler hazırlanmıştır. Öğretim yöntem ve teknikleri teması içinde çoklu zekâ, işbirlikli öğrenme, drama, eğitsel oyunlar, proje tabanlı öğrenme, öğrenme stratejileri, konu ya da ünite ile ilgili öykü kullanımının sosyal bilgiler dersine, öğrenme ortamına, öğrenci akademik başarısı ve ders karşı tutumuna yönelik kazanımlarının ele alındığı tezler hazırlanmıştır. Müfettiş, öğrenci ve veli temasına dahil edilen tezler sosyal bilgiler dersi amaçlarının öğretmen ve müfettiş görüşlerine göre değerlendirilmesi, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarının ele alınması, üstün ve özel yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi konuları üzerine hazırlanmıştır. Öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı temasındaki tezlere bakıldığında; sosyal bilgiler öğretiminde harita, grafik, resim, kavram haritası ve karikatür kullanımının derse etkisinin incelendiği görülmüştür. İncelenen yıllar içinde sosyal bilgiler öğretiminin sorunlarına ilişkin en çok tez 2006 yılında hazırlanmıştır. Bu alanda incelenen konu başlıklarının genel olarak sosyal bilgiler dersi program ve uygulamalarında karşılaşılan güçlükler olarak belirlendiği görülmüştür.

2007 yılında, eğitim programları teması 38, öğretim yöntem ve teknikleri teması 21, öğretmen, müfettiş, öğrenci ve veli teması beş, öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı teması üç, değer ve beceri kazandırma teması dört, ölçme değerlendirme teması dört, sosyal bilgiler öğretiminin sorunları teması üç kez çalışılmış ve toplamda 78 tez

hazırlanmıştır. Grafikte de görüldüğü gibi 2007 yılı incelenen yıllar içinde sosyal bilgiler öğretimi alanında hazırlanan tezlerde eğitim programları temasının en çok ele alındığı yıl olarak göze çarpmaktadır. Eğitim programları teması içinde en çok sosyal bilgiler programının, amaçlarının ve müfredatının sosyal bilgiler öğretmenlerince değerlendirilmesi üzerine yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. Geçmiş dönemlerdeki sosyal bilgiler programlarının incelenmesi ele alınan konular arasındadır. Bunların yanı sıra sosyal bilgiler dersi hedeflerinin gerçekleşme düzeyi, sosyal bilgiler dersi kitabının içindeki görsel materyaller ve kitapların öğrencileri sosyalleştirmeye yönelik etkinliklerinin konu alındığı tezler mevcuttur. Ayrıca Türkiye'deki sosyal bilgiler dersi program, kitap ve konularının İngiltere, ABD ve Almanya gibi ülkelerdeki uygulamalarla karşılaştırması da incelenen tezler arasındadır. Öğretim yöntem ve teknikleri teması altında birçok yöntem, teknik ve öğrenme stratejileri ele alınmıştır. Bunlar arasında tam öğrenme modeli, beyin temelli öğrenme modeli, kanıt temelli öğrenme modeli, proje tabanlı öğrenme modeli, oluşturma kurama dayalı öğrenme teknikleri, işbirlikli öğrenme, çoklu zeka, beyin fırtınası, eleştirel okuma tekniği, gezi-gözlem metodu kullanımının sosyal bilgiler dersi kazanımlarına etkisinin incelendiği tezler dikkati çekmektedir. 2007 yılı içinde öğretmen, müfettiş, öğrenci ve veli teması altında özellikle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine verdikleri değer, ilgi ve tutumlarının yanında beklenti düzeylerinin ele alındığı tezler hazırlanmıştır. Öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı temasında sosyal bilgiler öğretiminde harita, grafik ve resimlendirilmiş öykü kullanımının öğrenme ortamına etkisini incelenmiştir. Sosyal bilgiler dersinde harita okuma becerisinin, sorun çözme becerisinin ve belli üniteler kapsamındaki evrensel değerlerin kazandırılmasına yönelik hazırlanan tezler değer ve beceri kazandırma teması içinde değerlendirilmiştir. Tezler sosyal bilgiler öğretiminin sorunları teması açısından incelendiğinde bu alanda karşılaşılan güçlükler, problemler ve çözüm önerilerine ilişkin hazırlanan tezler göze çarpmaktadır.

2008'de, eğitim programları teması 26, öğretim yöntem ve teknikleri teması 21, öğretmen, müfettiş, öğrenci ve veli teması dokuz, öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı teması beş, değer ve beceri kazandırma teması üç, ölçme değerlendirme teması dört, sosyal bilgiler öğretiminin sorunları teması üç kez çalışılmış, bir adet de genel ifadeli tezler arasına giren tez hazırlanmıştır. 2008 yılında toplam 72 tez hazırlanmıştır. Bu yıl içinde hazırlanan tez sayısı bir önceki yıla göre azalmakla beraber, müfettiş, öğrenci ve veli teması altındaki tez sayısında artış meydana gelmiştir. Eğitim programları temasında sosyal bilgiler program ve müfredatının öğretmenler ve müfettişler tarafından incelenmesi, sosyal

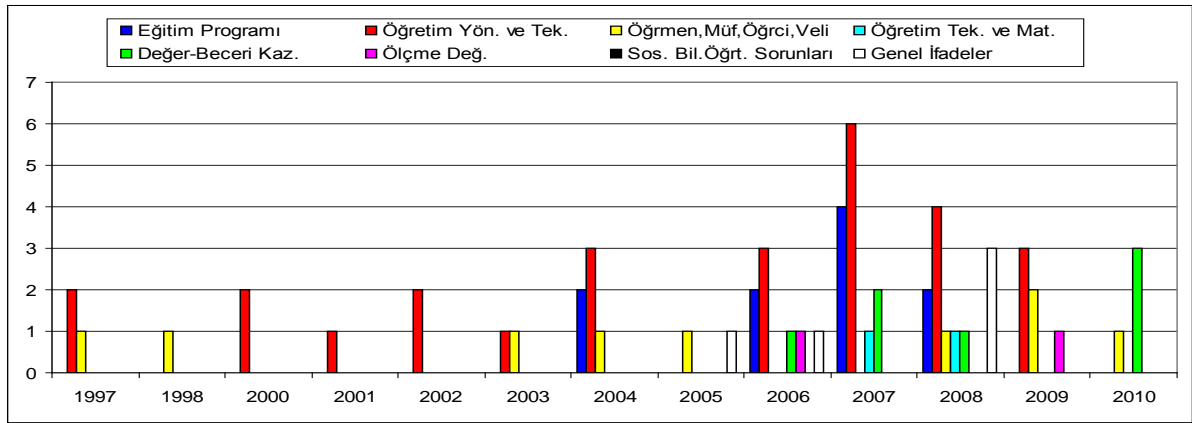
bilgiler programlarının karşılaştırılması, sosyal bilgiler ders kitabındaki etkinliklerin öğretmenlerce değerlendirilmesinin yanı sıra ders kitaplarındaki etkinliklerin pedagojik açıdan değerlendirilmesine yönelik tezler hazırlanmıştır. İnsan hakları, vatandaşlık ve demokrasi kavramlarının sosyal bilgiler müfredatındaki yeri de incelenen tezler arasındadır. Öğretim yöntem ve teknikleri teması altında algısal öğrenme stilleri, proje tabanlı, işbirlikli, kanıt temelli, öykü tabanlı, proje tabanlı öğrenme; drama, yaratıcı düşünme ve çoklu zeka gibi yöntemlerin sosyal bilgiler dersine olan etkileri ele alınmıştır. Öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı temasında daha önceki yıllarda olduğu gibi tezler bilgisayar temelli öğrenmeye ilişkin konular üzerine hazırlanmıştır. Değer ve beceri kazandırma temasında değer eğitiminin sosyal bilgiler dersine olan etkisi ele alınmıştır. Ölçme değerlendirme temasında tezler performans ödevleri ve alternatif değerlendirme etkinlikleri konusu üzerine hazırlanmıştır.

2009 yılında 21 sayı ile en çok çalışılan temanın öğretmen öğrenci veli teması göze çarpmaktadır. Bu sayıyı dokuz sayı ile öğretim yöntem ve teknikleri ve her biri yedi adet olmak üzere öğretim programları ve öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı teması izlemektedir. Bu temaları dört sayı ile değer ve beceri kazandırma teması takip ederken, ölçme değerlendirme temasında hazırlanan tez sayısı üç olarak belirlenmiştir. 2009 yılında genel ifadeyle bir tez göze çarparken, sosyal bilgiler eğitimi sorunlarının ele alındığı bir tez hazırlanmadığı, toplamda ise 2009 yılı içinde 52 tez hazırlandığı görülmüştür. En çok çalışılan öğretmen, öğrenci ve veli teması içindeki tezlerde genel olarak öğretmenlerin belli değerler, kazanımlar ve eğitim yaklaşımları çerçevesinde görüşlerine başvurulmuştur. Öğretmenlerin algı, tutum ve becerilerine yönelik konular tezlere konu edilmiştir. Türkiye'deki öğretmen yetiştirme sistemi ele alınmış ve sosyal bilgiler öğretmenliği adaylarına yönelik tezler hazırlanmıştır. Ayrıca anne-baba tutumlarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin başarısına etkisinin incelendiği tez de bu tema içine dahil edilmiştir. Eğitim programları temasındaki tezler öğretmenlerin sosyal bilgiler program ve ders kitabının çeşitli değişkenler açısından incelemesi üzerine hazırlanmıştır. Program incelemelerine ilişkin tezlere bakıldığında, Kanada, ABD, Finlandiya, Yeni Zelanda gibi ülkeler ile Türkiye'deki sosyal bilgiler programının karşılaştırmalı olarak incelendiği tezler dikkat çekmektedir. Bu yıl içinde en çok tez hazırlanan diğer bir tema öğretim yöntem ve teknikleri temasıdır. Bu tema altında oluşturma yaklaşımının konu alındığı tez sayısı oldukça fazladır. Bunun yanı sıra; çoklu zeka, proje tabanlı öğrenme, drama, rol yapma, gezi gözlem ve inceleme yöntemleri üzerine hazırlanan tezler mevcuttur. Ünite ya da konu ile ilgili karikatür ve çocuk edebî ürünlerinin kullanılması ve bilgisayar

destekli öğrenmenin konu alındığı tezler öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı teması içindedir. Bu yıl içinde hazırlanan tezlere bakıldığında sosyal bilgiler öğretimindeki sorunlara ilişkin herhangi bir tez hazırlanmadığı belirlenmiştir.

2010'da her biri altı adet olmak üzere en çok tez sayısının öğretim yöntem ve teknikleri ve öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı temasında hazırlandığı görülmüştür. Bu sayıları beşer sayı ile eğitim programları ve öğretmen müfettiş, öğrenci, veli teması izlemiştir. Sosyal bilgiler eğitiminin sorunlarının iki tezde ele alındığı belirlenirken; değer ve beceri teması ve ölçme ve değerlendirme temasında birer tez hazırlanmıştır. Son olarak bir tezin genel ifadeli tezler arasında olduğu belirlenmiştir. 2010 yılında toplam 27 tez hazırlandığı görülmüştür. Bu yıl içinde genel olarak çoklu zeka, örnek olay, çoklu ortam, öğretimde güncel olay kullanımı, aktif öğrenme teknikleri, sosyal bilgiler ders kitabı incelenmesi, öğretmen soru sorma becerisinin değerlendirmesi, sosyal bilgiler programına ilişkin öğretmen görüşü, öğretmen öz yeterlilikleri, kavram karikatürleri, biyografi, film, kavram haritası kullanımı ve öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini konu alan tezler belirlenmiştir. Grafik 10'da sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan doktora tez temalarının yıllara göre dağılımları sunulmuştur.

Grafik 10 Doktora Tez Temalarının Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 10'da sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tez temalarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, ilk çalışmaların 1997 yılında yapıldığı görülmüştür. 1997 yılındaki tezlerin iki adedi öğretim yöntem ve teknikleri teması altında yaratıcı drama ve örnek olay konusu üzerine, bir adedi de öğretmen, öğrenci etkileşimlerinin başarıya ve akademik benlik kavramına etkisi üzerine yapılmıştır. 1998 yılında hazırlanan bir tez olmakla beraber, bu tezin öğrenci özellikleri ve başarı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan betimsel bir çalışma olduğu görülmektedir. 1999 yılında sosyal bilgiler eğitimiyle ilişkili

herhangi bir doktora tezi hazırlanmamıştır. 2000 yılında iki, 2001’de bir ve 2002 yılında iki tez hazırlanmıştır. Söz konusu yıllarda sadece öğretim yöntem ve teknikleri teması üzerine çalışılmıştır. Bu yöntem ve tekniklerin sırasıyla; bellek destekleyiciler, işbirlikli öğrenme, yaratıcı düşünme, probleme dayalı öğrenme, süreç temelli öğretim konuları üzerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. 2003 yılına bakıldığında, hazırlanan tezlerin birinin bilişsel stillere uygun olarak hazırlanan eğitim durumlarının etkililiği, diğerinin ise öğretmen tutumlarının problem çözmeye dayalı öğretime etkisi konusu üzerine yapıldığı görülmüştür.

2004 yılında, toplam 6 tez hazırlanmıştır. Bunlardan ikisi eğitim programları, üçü öğretim yöntem ve teknikleri ve biri de öğretmen, müfettiş, öğrenci ve veli temalarında hazırlanmıştır. Proje yaklaşımı, öğrenme stratejileri, işbirlikli öğrenme bu yılda en fazla çalışılan öğretim yöntemi temasının konularını oluşturmaktadır. 2005’de, öğretmen yeterlilikleri ve sosyal bilgiler öğretiminde arkeoloji müzelerinin kullanımı konusu olmak üzere toplam iki tez hazırlanmıştır. 2006 yılında, eğitim programları teması iki, öğretim yöntem ve teknikleri teması üç, değer ve beceri kazandırma ve ölçme ve değerlendirme teması birer kez çalışılmış, bir adet de genel ifadelili tez olmak üzere toplam sekiz tez hazırlanmıştır. En çok çalışılan öğretim yöntem ve teknikleri teması başlığında öğrenme stilleri, bildiklerim-bilmek istediklerim-öğrendiklerim stratejisi ve proje tabanlı öğrenme yöntemi kullanılarak hazırlanan tezler dikkati çekmektedir. Bu yılda otantik değerlendirmenin kullanımı ve öğrencilerde eleştirel düşünme becerisinin araştırılması da belirlenen bir başka noktadır. 2007 yılında kitap incelemesi, coğrafi bilgi sistemi, beyin temelli yaklaşım, sözlü tarih, empati becerilerine dayalı öğretim, mekansal biliş becerileri, öğrencilerde nedensellik kavramının gelişimi gibi konuları temel alan toplam 13 tez hazırlanmıştır.

Toplam 10 tezin hazırlandığı 2008 yılı, araştırmaya dayalı öğrenme, proje tabanlı öğrenme, yansıtıcı öğrenme gibi çağdaş öğretim yöntemlerinin kullanılmasıyla birlikte değer eğitimi, öğretmen öz yeterlilik algısı gibi yeni kavramların tezlere konu olduğu bir yıl olmuştur. 2009 yılında öğretim yöntem ve teknikleri temasında üç, öğretmen, öğrenci, veli temasında iki ve ölçme değerlendirme temasında bir tez hazırlandığı görülmüştür. Bu tezlerde, probleme dayalı öğrenme, bilişsel farkındalık stratejileri, öğrenme stilleri, öğretmen tutumları ve görüşleri ölçme değerlendirme teknikleri gibi konuların tercih edilerek çalışıldığı görülmüştür. 2010 yılında ise toplam dört tezin biri öğretmen algıları konusunda, kalan üç tez de değer ve karakter eğitimi konusunda hazırlanmıştır.

Sonuç-Tartışma

Bu araştırmanın bulgularına göre sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan ilk tez bir yüksek lisans tezidir ve 1990 yılına aittir. Hazırlanmış olan ilk doktora tezi ise 1997 yılına aittir. Hazırlanan tezlerin 2000 sonrasında hızlı bir artışa geçtiği ve 2007 yılında 78 yüksek lisans tezi ve 13 doktora teziyle en yüksek düzeye ulaştığı görülmüştür. Sayının 2000’li yıllarla birlikte artmasının nedeni olarak 1998 yılındaki eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması sonucunda, ilköğretim bölümlerine bağlı olarak sosyal bilgiler öğretmenliği bölümlerinin ve bu bölümlere bağlı yüksek lisans programlarının açılması gösterilebilir. Ayrıca son yıllarda eğitim fakültelerinin sayılarının giderek artmış olması, sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan tezlerin sayılarını arttırmış olabilir. Tez sayılarının 2007’den sonra azalmış olarak görünmesinin nedenleri şu şekilde açıklanabilir: a) Hazırlanmış olan tezlerin bürokratik işlemler nedeniyle henüz ulusal tez merkezine ulaşmaması, b) 2007’e kadar hazırlanmış olan tezlerde MEB 2005 ilköğretim programının yoğunluklu çalışılması ve sonrasında azalması.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan tezlerin üniversitelere göre dağılımları incelendiğinde iki önemli sonuca ulaşılmıştır. Bunlardan birincisi, görece daha önceki yıllarda kurulmuş üniversitelerin ön sıralara yerleşmesidir. Bu noktada söylenebilecek en önemli konu ise yüksek lisans tezi bakımından Gazi Üniversitesi’nin kendisini izleyen üniversitelerden oldukça önde olduğudur. Bunu Gazi Üniversitesi’nin öğretim üyesi kadrosuyla ve öğrenci potansiyeliyle açıklamak mümkün olabilir. İkinci önemli sonuç ise eski üniversiteler kadar uzun geçmişi olmayan üniversitelerin özellikle yüksek lisans tez yaptırmada gösterdikleri performanstır. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Niğde Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi gibi üniversiteler gerçekleştirdikleri yüksek lisans tezleriyle sosyal bilgiler eğitimi alanındaki çalışmalara katkı sağlamışlardır. Doktora tezlerinin hazırlandığı üniversitelere göre dağılımda da benzer durum görülmüştür. Gazi Üniversitesi kendisini izleyen üniversitelerden önemli bir farkla öndedir.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan tezlerinin yüksek lisans/doktora tezi olmalarına göre dağılımına bakıldığında, 1990’dan günümüze 550 yüksek lisans tezi ve 1997’den günümüze toplam 62 adet doktora tezi görülür. Yüksek lisans/doktora tezleri rakamsal olarak karşılaştırıldığında yüksek lisans tezlerinin lehine yaklaşık 1/9’luk bir oran ortaya çıkmaktadır. Bu oranın doktora aleyhine azlığı üniversitelerdeki alana ilişkin yetişmiş öğretim üyesi kadrolarının sayıca yetersizliğiyle, doktora kadrolarının doğal olarak daha sınırlı tutulmasıyla açıklanabilir.

Yüksek lisans ve doktora tezlerinin YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde okuyucuya açık olup olmamalarına ilişkin veriler incelendiğinde 2006 sonrasında izinli tezlerin sayısında önemli bir artış görülmüştür. Bunun nedeni Merkez'in 2006 yılından itibaren elektronik uygulamaya geçmesi ve tezleri kabul ederken yazardan ilk başta izinlilik durumunun alınmasıyla açıklamak mümkündür. 2006 öncesi tezlerin izinsiz olması ise değişik nedenlere bağlanabilir: a) Yazarların akademik süreçlerden kopmuş olması, b) böyle bir uygulamanın olduğunun farkında olunmaması, c) izin verilme işlemiyle ilgili prosedürel işlerin ihmal edilmesi, d) tezin okuyucuya açık olmasının yazarı akademik açıdan zora sokabileceği endişesi vb.

Diğer araştırma (Geçit, 2010) bulgularıyla da benzer olarak, "eğitim programları" ve "öğretim yöntemleri" temaları yüksek lisans ve doktora tezlerinde yoğunlukla çalışılan konulardır. Ancak yüksek lisans tezlerinde eğitim programı teması daha fazla çalışılırken doktora düzeyinde öğretim yöntem ve teknikleri üzerinde daha fazla çalışılmıştır. Bunun nedeni öğretim yöntemi çalışmalarının deneysel çalışmalar olması nedeniyle daha kapsamlı hazırlıklar gerektirmesi ve bunların daha fazla doktora düzeyinde tercih edilmesi olabilir.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan yüksek lisans tezlerindeki temaların yıllara göre dağılımına bakıldığında, 1990'dan günümüze tüm yılların en çok çalışılan temasının "Eğitim Programları" olduğu görülmüştür. İkinci sırada ise "Öğretim Yöntemleri" gelmiştir. Bunun nedenlerinden biri, bu iki çalışma konusunun eğitim bilimlerinin de alanına girmiş olması ve ortak olarak çalışılan bir konu olması gösterilebilir.

Bu iki temanın çok fazla çalışılmasında Türkiye'deki bilimsel ve siyasal alandaki gelişmelerin de önemli katkı sağladığı düşünülebilir. Örneğin eğitim programı ve öğretim yöntemleri alanında çalışmaların özellikle 1998 sonrasında hızla artmasında Ertürk (1998), Varış (1996), Fidan (1996), Özçelik (1998), Büyükkaragöz (1997) gibi önemli bilim insanlarının eğitim programları ve öğretim alanının yapılandırılmasıyla ilgili çalışmalarının ciddi etkisi olduğu düşünülebilir. Ayrıca bu alanda yetişen çok sayıda akademisyenin de bu çalışmaların sayısının artmasında katkıları olduğu da açıktır.

Bunlara ek olarak bu yıllarda da siyasal alandaki değişim taleplerinin eğitim yoluyla gerçekleştirilebileceğine olan inancı görmek mümkündür. Örneğin 1996 yılında toplanan XV. Milli Eğitim Şurasında diğer şuralardan farklı olarak alternatif kavramların yoğun kullanıldığı eğitim sisteminde yeni arayışların gündemde olduğunu aşağıdaki şura sonuç maddelerden anlaşılmaktadır.

Sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasına geçilmeden önce ilköğretimin amaçları ve ders programları bütünlük ilkesine uygun olarak yeniden düzenlenmelidir.

Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alan hedefleri ilköğretim programlarında dengeli olarak yer almalıdır. Eğitim programlarının bilgi yükleme karakterli yapısı, yerini bilgiye ulaşma ve araştırma tekniklerinin kazanılmasına bırakmalıdır.

1998 yılında 8 yıllık eğitime geçilmesiyle birlikte diğer derslerde de olduğu gibi Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi alanında da programlar geliştirilmiştir. Bu gelişmeye paralel olarak özellikle yüksek lisans tezlerinde 1999-2004 yılları arasında en çok çalışılan tema eğitim programı olmuştur. Alandaki ihtiyaca bağlı olarak ders kitabı inceleme, içerik analizi, programın öğeleri (hedef-içerik-eğitim durumu-değerlendirme) açısından incelenmesi gibi konular üzerinde durulmuştur.

Bu yıllar doktora tezleri açısından da yeni arayışların yeni söz söyleme isteklerinin yoğun olduğu yıllardır. 1997- 2004 yılları arasında yapılan 19 tezden 13'ü öğretim yöntem ve teknikleri alanında yapılmıştır. Bir başka deyişle doktora düzeyinde öğretim boyutuyla ilgilenmek birçok araştırmacı için çok daha ilgi çekici olmuştur. 2000, 2001 ve 2002 yıllarında yapılan tüm doktora tezlerinin bu alanda üretilmesi yurt dışında geliştirilen öğretim yöntemlerinin Türkiye'de de uygulanmasına yönelik merakın göstergesi olarak yorumlanabilir. 2004 yılına kadar doktora tezlerine konu olan başlıca yöntemler işbirlikli öğrenme/kubaşık öğrenme, probleme dayalı öğrenme, yaratıcı drama yöntemleridir. Bu yöntemlerden işbirlikli öğrenme yurtdışında 70'lerden bu yana çalışıla gelinen yöntemlerdir. Türkiye'de de Açıkgöz (1992) ve Gömleksiz (1993) tarafından ilk kez kullanılan işbirlikli öğrenme/kubaşık öğrenme birçok teze araştırma konusu olmuştur. Aynı şekilde probleme dayalı öğrenme ilk kez 1960'larda, yaratıcı drama ise ilk kez 1950'lerde çalışma konusu olmuştur.

2004–2010 yıllarının eğitim alanındaki çok önemli gelişmelere tanıklık ettiği oldukça açıktır. Örneğin 2006 yılında gerçekleştirilen XVII. Milli Eğitim Şurasında alınan kararlar Türkiye'deki yenilik ve değişim ihtiyaçlarının yazılı birer belgesi olarak yorumlanabilir.

Örgün ve yaygın eğitim merkezlerinde düzenlenen eğitim programlarının uluslararası standartlara uygun olmasına dikkat edilmelidir. Yurt dışında uygulanan eğitim öğretim programlarındaki materyallerin kullanımına yönelik eş güdümlü çalışmalar yürütülerek materyal geliştirme ve mevcut materyalleri iyileştirmeye önem verilmelidir. Eğitim fakültelerinin programları, öğrencilerin yaratıcılıklarını, düşünme becerilerini, yazılı ve sözlü anlatım güçlerini geliştirecek şekilde düzenlenmelidir. “E-öğrenme” yaygınlaştırılmalı; internet üzerinden öğretim materyallerinin geliştirilmesi ve kullanılması eğitimin tüm paydaşları için özendirilmelidir.

Bu anlayışa paralel olarak hazırlanan 2005 ilköğretim programları, yapılandırmacı anlayışı temel alan; yetiştirilmek istenen insan yapısı gereği her öğretim yönteminden yerine göre faydalanılmasını öneren eklektik bir yapı sunmaktadır. Programın bu anlayışla düzenlenmesinde bilim insanların yaptığı çalışmaların oldukça önemli yeri olduğu kabul edilmelidir. Bir diğer kabulünde eğitim programı yapısındaki bu değişikliklerin alanda çalışan araştırmacıların çalışmalarını etkilemesi olmalıdır.

Yeni ilköğretim programlarının hazırlandığı 2004 ve 2005 yılları arasında yüksek lisans düzeyinde eğitim programı teması altında yapılan çalışmalarda bir azalma görülmüştür. Ancak 2006, 2007 ve 2008 yılları arasında sosyal bilgiler programının uygulanışı, programın hedefleri, içeriği ve değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yüksek bir ivme kazanmıştır. Eğitim programı alanında yapılan bu çalışmalardaki doygunluk, 2009 ve 2010 yıllarında yeniden öğretim yöntemleri temasına dönüşü ve 2006 şurasında da vurgulanılan öğretmen yeterlilikleri gibi bir başka eğitim ihtiyacına yönelmeyi beraberinde getirmiştir.

2005 yılında yeni programları uygulayacak öğretmenlerin yeterlilikleri merak konusu olmuş doktora düzeyinde araştırılmaya değer görülmüştür. Bu yılda yeni arayışlardan ziyade var olan durumun tespiti yapılmış gibi görünmektedir. Ancak 2006-2009 arasındaki yıllar XVII. Milli Eğitim Şurasında da vurgulandığı üzere yurt dışındaki farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin sosyal bilgiler eğitimi alanında uygulandığı yıllar olmuştur. Birey vurgusunun oldukça güçlü yapıldığı bu yeni dönemde yüksek lisans ve doktora düzeyinde en çok çalışılan işbirlikli öğrenme/kubaşık öğrenme yöntemi ile ilgili çalışmalar azalırken, beyin temelli öğrenme, araştırmaya dayalı öğrenme, proje tabanlı öğrenme, probleme dayalı öğrenme, gibi yöntemler daha fazla çalışılmıştır. Sosyal bilgiler eğitimi alanında ilk kez 1997 yılında yapılan doktora tezinden günümüze en çok çalışılan tema “Öğretim Yöntemleri” olmuştur. 62 tezden 27’si yani neredeyse yarısı öğretim yöntemleri üzerinde yapılmıştır. Bunda dünya çapında öğretim yöntemlerindeki arayışların Türkiye’deki tez çalışmalarına olan etkisinden söz etmek mümkün görünmektedir.

Diğer temalar yıllara göre incelendiğinde “Öğretim Teknolojileri” kullanımına yönelik tezlerde 2001 yılı sonrasında bir artış olduğu söylenebilir. Bu da teknoloji alanındaki gelişmelerin eğitime olan yansımaların etkisiyle açıklanabilir. XVII. Milli Eğitim Şurasında vurgulanan değer ve beceri kazandırma etkinliklerinin 2006 yılından itibaren değer ve karakter eğitimi başlığında geniş bir çalışma alanı oluşturduğu görülmektedir. Örneğin 2010 yılında yapılan doktora tezlerinin önemli bir bölümünün bu tema başlığı altında toplandığı tespit edilmiştir. Bunda ihtiyaç duyulan insan tipinin

geliştirilmesine yönelik bir çabanın önemli yer tuttuğu anlaşılmaktadır. 2000'lerle birlikte eğitim alanındaki hızlı bilgi üretimlerinin yansması ve ihtiyaç duyulan insan tipinin değişikliğe uğratılması vb. nedenlerle beceri ve değer kazandırmaya yönelik çalışmaların da ön plana çıktığı görülmektedir. Araştırmacıların beceri ve değer kazandırmada sosyal bilgiler dersini seçmelerinin nedeni sosyal bilgilerin bir yandan sosyal beceriler ve değerleri; öte yandan içeriği öğretmeye çalışması olabilir. Bilişsel hedefleri gerçekleştirilenin yanında duyuşsal alan özellikleri geliştirmeyi amaçlayan ve bunu mümkün kılabilen ders genelde sosyal bilgiler dersi (Bacanlı, 2006) olması nedeniyle araştırmacılar tarafından bu dersin seçildiği görülmektedir. Öğretim yöntemlerindeki çeşitliliğin "Ölçme Değerlendirme" çalışmalarına da hareketlilik sağladığı 2000'lerden itibaren bu alanda yüksek lisans tezlerinin yapılmaya başlandığı görülmektedir. Doktora tezlerinde ölçme değerlendirmeye yönelik ise sadece iki çalışma bulunması düşündürücüdür. 1997'den beri çalışılan bir başka tema ise "Öğrenci, Öğretmen, Müfettiş ve Veli" çalışmalarıdır. Bu çalışmalarda da sosyal bilgiler eğitimine yönelik algılar, görüşler alınmaya çalışılmış sosyal bilgiler eğitimine yönelik öznel veriler elde edilerek alana katkı sağlanmıştır. Son olarak yüksek lisans düzeyinde çalışılmasına rağmen, doktora düzeyinde sosyal bilgiler eğitiminin sorunlarına yönelik herhangi bir çalışmanın yapılmaması dikkat çekicidir. Bu tür çalışmalar daha çok tarama düzeyinde ve genellikle ölçek uygulamaları şeklinde yapılmış ve doktora düzeyinde ele alınmamıştır. Ancak sorunların daha kapsamlı ilişkilendirmelere tabi tutulması ve çözüm önerileri getirilmesi açısından doktora düzeyinde de ele alınması sosyal bilgiler eğitimi alanına katkı sağlayabilir.

Bu araştırmanın bulgularına göre hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde yapılan tez sayısında yıldan yıla bir artış gözlenmektedir. Yakın süreçte sosyal bilgiler eğitimine ilişkin yüksek lisans ve doktora araştırmalarının sayısının artışının üniversite sayısına, sosyal bilgiler eğitimiyle ilgilenen akademisyen sayısına ve lisansüstü programlarının artışına paralel olarak artacağı düşünülmektedir.

Kaynakça / References

- Açıkgöz, K. (1992). *İşbirlikli Öğrenme*. Malatya: Uğurel Matbaası.
- Apaydın, S. (2009). "2000-2008 Yılları Arasında Türkiye'de Fizik Eğitimi Araştırmaları", *The First International Congress of Educational Research, "Trends and Issues of Educational Research"*, (1-3 Mayıs), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, <http://oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap/pdf/574.pdf>

- Arık, R.S. & Türkmen, M. (2009). “Eğitim Bilimleri Alanında Yayınlanan Bilimsel Dergilerde Yer Alan Makalelerin İncelenmesi”, *The First International Congress of Educational Research, “Trends and Issues of Educational Research”*, (1-3 Mayıs), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, <http://oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap/pdf/488.pdf>
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal Eğitim*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Bolat, M. (1989). *Siyasal Toplumsallaşmada Ders Kitaplarının İçeriği ve Etkililiği*, İstanbul Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Büyükkaragöz, S. (1997). *Program Geliştirme-Kaynak ve Metinler*. Konya: Tuzcular Ofset
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Ertürk, S. (1998). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Yayınları
- Fidan, N. (1996). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Alkım Yayınları
- Geçit, Y. & Kartal, A. (2010). “Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırma Konuları Üzerine Bir İnceleme”, *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, (11-13 November), Antalya, <http://www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/19.pdf>
- Geçit, Y. (2010). “Sosyal Bilgiler Eğitimi “Öğretim Programları Konulu Çalışmalar” Üzerine Bir Araştırma”, *9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu* (20-22 Mayıs), Elazığ, ss..50-55, <http://usos2010.firat.edu.tr/bildiriler/pdfs/159.pdf>
- Gömlüksiz, M. (1993). *Kubaşık Öğrenme Yöntemi ile geleneksel Yöntemin Demokratik Tutumlar ve Erişmeye Etkisi*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Hamilton, D. (1998). *Curriculum History*, Victoria: Deakin University Press.
- Klibeard, H. M. (2002). *Changing Course: American Curriculum Reform in the 20th Century*, New York: Teachers College Press.
- Oruç, S. & Ulusoy, K. (2008). “Sosyal Bilgiler Öğretimi Alanında Yapılan Tez Çalışmaları”, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı.26, ss.121-132.
- Ozankaya, Ö. (2007). *Toplumbilim*, İstanbul: Cem Yayınevi, 11. Baskı.
- Özçelik, D. A. (1998). *Eğitim Programları ve Öğretim*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Öztürk, C. (2006). “Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış”, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Editör: Cemil Öztürk), Ankara: PegemA Yayıncılık.

- Safran. M. (2008). “Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış”, *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Editör: Bayram Tay & Adem Öcal), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (2009). “Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri”, <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2295/unite02.pdf>
- Spring, J. (2005). *The American School: 1642-2004*, New York: Mc Graw Hill, Sixth Edition.
- Tarman, B. & Acun, İ. & Yğksel, Z. (2010). “Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanındaki Tezlerin Değerlendirilmesi”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt. 9, sayı. 3, ss. 725-746, www1.gantep.edu.tr/~sbd/index.php/sbd/article/download/300/186
- Tarman, B. & Acun, İ. (2010). “Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Yeni Bir Sosyal Bilgiler Hareketi”, *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, cilt.1, sayı.1, ss.1-16.
- Yıldırım A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 6. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık.